

Library, Archive, And Museum Research Journal

ISSN 2718-0832
www.lamrejournal.org

Kütüphane Şehri Projesi Ankara Okuma Kültürü Altyapısı Çalışmaları

Library City Project Ankara Reading Culture Infrastructure Studies

Deniz ÇİT*, Merve YAVUZDEMİR**

Cite this article as: ÇİT, D., (2021). Kütüphane Şehri Projesi Ankara Okuma Kültürü Altyapısı Çalışmaları. *Lamre Journal*, 2(2), 130-140.

ÖZ: Bilgiye erişim sürecinde temel başvuru kurumları olan kütüphaneler ve bilgi merkezlerinin kullanımı, salgın döneminde yalnızca yetişkin bireyleri etkilememiş aynı zamanda çocukların kütüphaneleri kullanım yaygınlığının da azalmasına sebep olmuştur. Kütüphane bünyesindeki materyallerinden doğrudan yararlanamayan çocuklara alternatif oluşturmak ve okuma kültürünü yaygınlaştırmak amacıyla Kütüp-Anne Platformu tarafından Kütüphane Şehri Projesi gerçekleştirilmiştir. Bu proje ile aynı şehirde yaşayan çocuklara kitaplar gönderilerek çocukların kendi kütüphanelerini kurabilmeleri için bir adım atılmıştır. Projenin hedefleri arasında yer alan Okuma Kültürü Altyapısı çalışması ile Ankara ili bünyesinde yer alan kütüphane ve kitabevlerinin bir harita üzerine yerleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında Ankara Okuma Kültürü Altyapısı hakkında genel bilgiler verilerek çalışmanın hazırlanma süreci, nasıl sonuçlandığı, bu konudaki öneriler ve değerlendirmeler ele alınacaktır.

Anahtar Sözcükler: Ankara, Okuma Kültürü, Kitabevi, Kütüphane Şehri, Kütüphane.

ABSTRACT: The use of libraries and information centers, which are the main reference institutions for access to the information, did not only affect individuals during the pandemic period, but also led to a decrease in the use of information. The Library City Project was carried out by the Kütüp-Anne Platform in order to create an alternative for children who cannot directly benefit from the library materials and to spread the reading culture. With this project, books were sent to children living in the same city, so a step was taken for children to establish their own libraries with these books. With the Reading Culture Infrastructure study, which is among the project, it is aimed to place the libraries and bookstores in Ankara province on a map. In this study, general information about Ankara Reading Culture Infrastructure, the process of providing data, how it results, suggestions and evaluations on this subject will be discussed.

Keywords: Ankara, Reading Culture, Bookstore, Library City, Library.

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Ankara, Türkiye
Email: denizcit@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0766-9706>

**Şehir Plancısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, Türkiye Email: merve.yavuzdemir@ktb.gov.tr ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5623-0775>

Geliş/Received: 29.12.2020
Düzeltilme/Correction: 14.06.2021
Kabul/Accepted: 23.06.2021

GİRİŞ

Özgürlük, refah, toplumun ve bireylerin gelişmesi temel insani değerlerdir. Bunlar ancak bilgili vatandaşların demokratik haklarını kullanma ve toplumda etkin rol oynama yetileri aracılığıyla kazanılır. Yapıcı katılım ve demokrasinin gelişmesi tatminkâr eğitime olduğu kadar bilgi, düşünce, kültür ve enformasyona serbestçe ve sınırsızca erişime dayanır (Tonta, 1955, s.144). Bilgiye ulaşmada temel başvuru kaynakları olan kütüphanelerin varlığı hakkında toplumun bilgilendirilmesi ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Böylece oluşacak okuma kültürü yaşam boyu eğitimin bir parçası haline gelecektir. Okuma kültürünün ortaya konmasında satılan ve basılan kitap sayısı, kişi başına okunan ortalama kitap sayısı, okunan gazete sayısı vb. gibi ölçütler alınabilir. Bununla birlikte bir toplumdaki kütüphane sayısı ve kütüphanelerin kullanımı ile evlerde kitaplık ya da kütüphane bulunması da okuma kültürünü belirleyen ölçütler arasında gösterilir (Altunbay, 2020, s.917). Toplumda okuma kültürünün oluşabilmesinde kütüphane ve kitabevi kullanımının etkisi büyüktür. Çünkü evinde, sınıfında, okulunda ve yaşadığı bölgede kitaplık veya kütüphane bulunan öğrenciler kitaplarla bir arada olmakta; kitaplar hayatlarının bir parçası hâline gelmektedir (Altunbay, 2020, s.927).

Kütüphane Şehri Projesi; Türkiye Yayıncılar Birliği'nin T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı hibesiyle hayata geçirdiği OKUYAY Platformu kapsamında Kütüp-Anne Platformunca Ankara ve Konya'da gerçekleştirilen bir pilot projedir ("Kütüp-Anne Platformu", 2020).

Proje ile COVID-19 salgını nedeniyle sosyal yaşantılarına evlerinde devam eden 3-6 ve 7-10 yaş arası çocuklar ve onlara bakmakla yükümlü olan yetişkinlere destek olmaya yönelik çalışmaların yürütülmesi amaçlanmıştır. Okuma kültürünü yaygınlaştırmak, çocukların kitap ile iletişimin

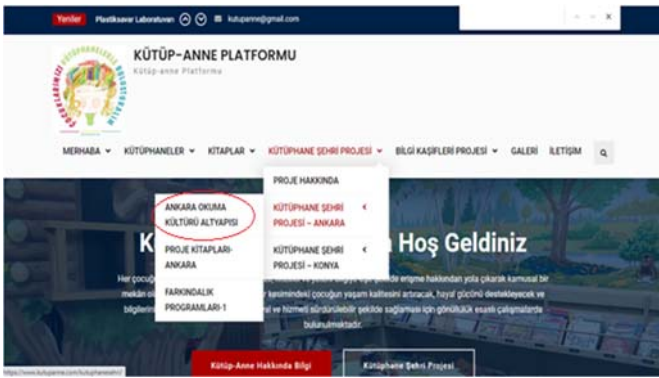
çeşitli ve doğru yöntemlerle gerçekleştirmelerini sağlamak hedeflenmiştir. Bireyler kendilerini ve toplumsal çevrelerini geliştirmeleri için var olan kaynakları nasıl kullanmaları gerektiğini bilmelidirler. Bu noktada, bilgi ve yaşam boyu öğrenme merkezleri olan kütüphanelere önemli görevler düşmektedir (Sangkaeo, 1999, s.2-3).

Salgın sonrasında kütüphanelerin çocukların sosyal yaşantılarında bir yeri olmasına ilişkin rehber bir harita oluşturarak ailelerin okuma kültürü altyapısını keşfetmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışma kapsamında Kütüphane Şehri Projesi Ankara ili bünyesinde gerçekleştirilen Okuma Kültürü Altyapısı faaliyetlerinden söz edilecektir.

Okuma kültürü; okumanın alışkanlığa ve eleştirel okuma becerisine dönüşmesiyle erişilen okuma düzeyi, kişinin yaşamda bildiği veya bilmediği her şeyi iyi bir okur bakış açısıyla algılama yetisi, evrensel okuryazarlık olarak tanımlanabilir. Okuma kültürü sadece kitap veya yazılı materyalleri okumayı değil; görsel, işitsel ve de düşünsel olarak aktif olmayı kapsar ("Okuma Kültürü Kitapçığı", 2020). Toplumsal bir kültürden söz etmek için bireylerin birey olmaktan çıkıp toplumu temsil yeteneğini kazanmış olmaları gerekmektedir. Ancak okuma eylemi çocukluktan itibaren bir alışkanlık haline getirildiğinde bu yeteneğe sahip olunabilmektedir

(Cevher, 2015, s.56). Okuma kültürünü oluşturmak amacıyla, çocukları kitaba teşvik edebilmek için; Kütüphane Şehri Projesi ile belirlenen apartmanlardaki 3-10 yaş arası tüm çocuklara yaşlarına uygun kitaplar gönderilmiş, ailelerine ise farklı konularda ve uzman katılımcıların katkılarıyla seminer programları düzenlenmiştir. Bu sayede erken yaşta çocukların kitaplarla olan iletişiminin gelişimini, gelecekte okumayı keyifli bulma olasılığını ve çocuğun okul performansını da güçlendirdiğine dair farkındalığı arttırmak hedeflenmiştir.

Okuma kültürünü oluşturmak amacıyla, çocukları kitaba teşvik edebilmek için; Kütüphane Şehri Projesi ile belirlenen apartmanlardaki 3-10 yaş arası tüm çocuklara yaşlarına uygun kitaplar gönderilmiş, ailelerine ise farklı konularda ve uzman katılımcıların katkılarıyla seminer programları düzenlenmiştir. Bu sayede erken yaşta çocukların kitaplarla olan iletişiminin gelişimini, gelecekte okumayı keyifli bulma olasılığını ve çocuğun okul performansını da güçlendirdiğine dair farkındalığı arttırmak hedeflenmiştir.

Şekil 1. Kütüp-anne Platformu Sayfasından Ulaşılabilecek Olan Ankara Okuma Kültürü Altyapısı Verilerine Ait Site Ekranı.

Kaynak: (Kütüp-Anne Platformu, 2020, <https://www.kutupanne.com/kutuphanesehri/>)

Söz konusu haritalama çalışması T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü sitesinde yer alan kütüphaneler listesinden ("T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Kütüphaneler Listesi", 2020), MEB Z-kütüphaneler listesinden ("MEB Z-Kütüphaneler Listesi", 2020); Ankara Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü sitesindeki kurum listeleri ("Gençlik Merkezleri Listesi", 2020) ele alınarak kütüphanelerin bilgilerine ek olarak kitabeveleri bilgilerine ise Ankara'da başlıca bilinen kitabeveleri siteleri referans alınarak hazırlanmıştır. Sözü geçen elektronik ortam verilerinden toplamda 206 kütüphane ve kitabeveli bilgisine ulaşılmış, bunlardan 195'i harita üzerinde konumlandırılmıştır. Harita üzerine yerleştirilemeyen 11 adet kütüphane adresi bilgilerine ulaşılamamıştır. Buna göre; türlerine göre sınıflandırılarak, kendi içlerinde alt

başlıklara ayrılan kütüphanelerin ve kitabevelerinin bilgilerine ulaşılmışının ardından Ankara Okuma Kültürü Altyapısı başlığı altında veri girişine başlanmıştır. Ankara ili, 25 ilçesinde mevcut 5 farklı türdeki kütüphaneler ve kitabeveleri, Google My Maps uygulaması üzerinden veri girişi yapılarak haritaya eklenmiştir. Kütüphanelerin bağlı olduğu türlere göre, harita üzerinde farklı renkte ikonlarda, kütüphane sembolünde mevcut konumlarına göre yerleştirilmiştir: belediye kütüphaneleri yeşil, çocuk kütüphaneleri mor, halk kütüphaneleri turuncu, gençlik merkezleri kahverengi, kitabeveleri mavi, Z-kütüphaneler ise sarı renkte işaretlenmiştir.

Yeşil renkte 4 adet veri girişi yapılan belediye kütüphaneleri Altındağ ve Mamak çevresinde aktif olarak hizmet vermektedir. Çocuk kütüphaneleri ise

mor renkte olup 6 adedi de Çankaya ilçesinde yer almaktadır. Kahverengi renkte ikona sahip gençlik merkezleri, Ankara'nın farklı ilçelerinde harita üzerine konumlandırılarak 13 adet veri girişi yapılmıştır. Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü sitesinden ulaşılan 57 halk kütüphanesinin 10'u adres bilgisi yetersizliği sebebiyle haritaya yansıtılmamıştır. Turuncu renkte ikonlarda haritaya yerleştirilen 47 halk kütüphanesi çoğunlukla; Çankaya, Sincan, Keçiören, Yenimahalle ve Mamak ilçelerinde yayılım göstermektedir. Etimesgut ilçesi hariç Ankara'nın tüm ilçelerinde halk kütüphanelerinin yer aldığı gözlemlenmiştir.

D&R Kitabeveli ("D&R Kitabeveleri Listesi", 2020), Arkadaş Kitabeveli ("Arkadaş Kitabeveleri Listesi", 2020), Dost Kitabeveli ("Dost Kitabeveleri Listesi", 2020), Remzi Kitabeveli ("Remzi Kitabeveleri listesi", 2020), Liman Kitap-Kahve Kitabeveleri ("Liman Kitabeveleri Listesi", 2020), internet sitelerinde yer alan adres bilgileri referans alınarak 31 adet veri girişi yapılmıştır. Mavi renkte ikonlarda haritaya yerleştirilen kitabeveleri; Çankaya, Yenimahalle, Pursaklar

ve Keçiören ilçelerinde çoğunluk göstermektedir. Adı

	Belediye Kütüp.	Çocuk Kütüp.	Halk Kütüp.	Gençlik Merkezleri	Kitabevleri	Z- Kütüp.	Top lam
Akyurt			1			1	2
Altındağ	2		2	1	1	3	9
Ayaş			2			5	7
Bala			2				2
Beypazarı			2	1		1	4
Çamlıdere			1				1
Çankaya		6	6	1	18	20	51
Çubuk			1			3	4
Elmadağ			2			2	4
Etimesgut			0		1	7	8
Evren			1				1
Gölbahı			2	1		3	6
Güdül			1			2	3
Haymana			*			2	2
Kahramankazan			1			2	3
Kalecik			1			1	2
Keçiören			4	2	2	10	18
Kızılcahamam			1			2	3
Mamak	2		3		1	5	11
Nallıhan			1			2	3
Polatlı			2	1		3	6
Pursaklar			2	1	2	3	8
Sincan			5	1		6	12
Şereflikoçhisar			1	1		1	3
Yenimahalle			3	3	6	10	22
Toplam	4	6	47	13	31	94	195

geçen kitabevlerinin genelinde AVM içlerinde yer aldığı ve daha çok şehir merkezlerinde faaliyette olduğu gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak alışveriş merkezlerinin var olduğu ilçelerde kitabevlerinin yaygın olduğu görülmektedir.

MEB Z-kütüphaneler listesinden bilgilerine ulaşılan, 95 adet kütüphane bilgisinden 94'ü haritaya yerleştirilmiştir. Sarı renkte ikonlara sahip kütüphaneler çoğunlukla; Çankaya, Keçiören, Etimesgut, Sincan, Ayaş, Mamak ilçelerinde yaygınlık göstermektedir. Bala, Çamlıdere, Evren ilçelerinde Z-kütüphane yer almadığı gözlemlenmiştir.

Kütüphanelerin ve kitabevlerinin konumlarının yanı sıra iletişim bilgileri, açık adresleri, kurumsal internet sayfalarına da yer verilmiştir.

Kütüphanelerin harita üzerindeki bu dağılımı sayesinde, Ankara'nın ilçelerinde yer alan kütüphane ve kitabevi yoğunluğuna erişilebilir ve aranan materyalin kişinin

mevcut konumuna göre yakın olan adres bilgisine kullanıcı kolayca ulaşabilir.

Genel olarak harita üzerinde, kütüphanelerin ve kitabevlerinin dağılımına göz atıldığında, her ilçeye doğru orantıda bir yerleştirme olmadığı görülmüştür. Belirtilen kütüphane türlerinden her biri ve kitabevleri Ankara'nın her ilçesinde bulunmamaktadır. Kütüphane türlerinden en çok veri elde edilen Z-kütüphanelere bile her ilçede rastlanmamaktadır.

İlçelerdeki, kütüphaneler ve kitabevlerinin sayısal verileri tabloda incelenmiştir. (**Tablo 1**)

Tablo 1. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Sitesinde Yer Alan Kütüphaneler Listesinden, MEB Z-kütüphaneler Listesinden Ankara Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü Sitesindeki Kurum Listeleri, Ele Alınarak Kütüphanelerin Bilgilerine, Kitabevleri Bilgilerine ise Başlıca Bilinen Kitabevleri Siteleri Referans Alınarak Hazırlanmıştır.

*Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü sitesinde Haymana ilçesinde 1 halk kütüphanesi mevcuttur fakat adres bilgisi yetersizliğinden dolayı haritaya eklenmemiştir. Benzer şekilde; Mamak ilçesinde yer alan 10 halk kütüphanesi içinden 7'sinin, Sincan ilçesinde yer alan 7 halk kütüphanesinden 2'sinin adres bilgilerine ulaşılamamıştır.

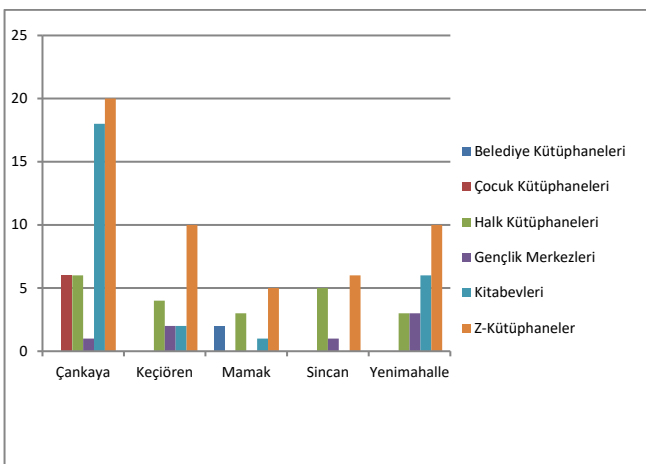
Ek olarak Z-kütüphaneler içerisinde yer alan Sincan ilçesinde bulunan bir kütüphanenin de harita üzerinde adresi bulunamamıştır.

Ankara'daki ilçeler ve ilçelerdeki kütüphaneler ve kitabevleri göz önüne alındığında, 195 adet verinin 51'i; yani dörtte birinden daha fazlası Çankaya ilçesinde yer almaktadır. Kütüphane türlerine göre ilçelerdeki dağılımın arasında doğru bir orantı bulunmamasına rağmen Ankara'nın çok gelişmemiş ilçelerine göre merkez haline gelmiş ilçelerde, daha fazla kütüphane bulunduğu görülmektedir. Kitabevlerinde bu durumun daha da belirgin olduğu anlaşılabilmektedir.

Kütüphane türleri ve kitabevleri içerisinden en yaygın dağılıma sahip olan halk kütüphaneleri neredeyse her ilçede bulunmaktadır (yalnızca Etimesgut ilçesinde

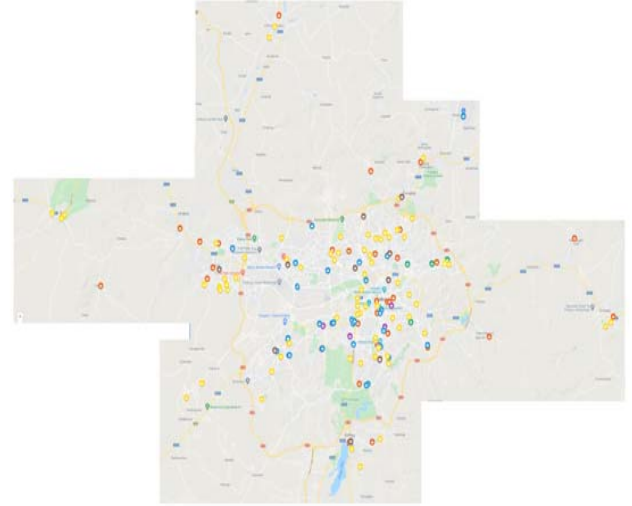
mevcut değildir). Ayrıca ilçeler arasındaki kütüphane sayı farkının fazla olmadığı görülmektedir (en fazla bulunduğu ilçe; Çankaya, 6). Bu durum halk kütüphanelerine ulaşmak isteyen herhangi bir kullanıcının bulunduğu ilçeden erişilebilir bir durumda olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde başka bir değerlendirme, Z-kütüphaneleri için düşünüldüğünde, Z-kütüphanelerinin mevcut olmadığı 3 ilçe varken, bu türü barındıran ilçelerdeki sayı farkının daha fazla değerlerde olduğu görülmektedir (Çankaya ilçesinde 20 iken 4 ilçede bu sayı 1'dir). Ama bu iki kütüphane türü kendi içlerindeki kıyaslamaya göre ele alınırsa, yüksek sayıda bir halk kütüphanesine sahip olan bir ilçe aynı zamanda yüksek sayıda Z-kütüphanesine de sahiptir. Burada anlatılmak istenilen; örneğin Keçiören 4 halk kütüphanesine sahip olup bu durum, ortalamanın üstünde bir değer iken, bu ilçe aynı zamanda 10 Z-Kütüphanesine de sahiptir. 10 Z-kütüphanesine sahip olmak da Z-kütüphane türü için ortalamanın üzerinde bir değerdir. Bu yorum genelleme yapılarak diğer ilçeler için de düşünülebilir.

Bulundurduğu kütüphane ve kitabevi sayısı 10'dan fazla olan ilçelere ait sayısal veriler aşağıdaki grafikte incelenmiştir (**Tablo 2**).

Tablo 2. Genel Olarak Toparlanan Veriler Doğrultusunda, Bünyesinden 10'dan Fazla Kütüphane veya Kitabevi Barındıran İlçelerin Kütüphane Türlerine ve Kitabevlerine Göre Dağılımları Grafikte İncelenmiştir.

İlçelere göre kütüphane ve kitabevlerinin dağılımı, harita üzerine eklenen ikonların yoğunluğundan da anlaşılabilir (**Şekil 2**).

Şekil 2. Adres Bilgileri Girilmiş Kütüphane ve Kitabevlerinin Dağılımını Gösteren Harita.

Kütüphane Şehri Ankara Projesi, Haziran-Eylül 2020 ayları arasında gerçekleştirilmiş haritalama çalışmaları belirtilen zaman diliminde oluşturulmuştur. İlerleyen süreçlerde açılan yeni kütüphaneler, kitabevleri veya eklenilmek istenilen diğer türler Kütüp-Anne Platformu sitesinden güncellenerek haritaya kolaylıkla yansıtılabilir, veriler güncel olarak kullanıcılara sunulabilir.

Elde edilen veriler ışığında bilgilerine ulaşılan kütüphanelerin adres bilgilerine erişilmesi sırasında, merkeze yakın olmayan kütüphanelerde bilgi eksikliği olduğu, verilen adresler ile harita üzerindeki adreslerin uyuşmadığı görülmüştür. Her kütüphanenin kendine ait bir internet sayfası olmadığı, var olan sitelerin bazılarının T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı sitesine yönlendirdiği ve orada da yeterli bilgiye ulaşamadığı anlaşılmıştır. Kullanıcının kütüphaneye erişebilmek için başvuracağı elektronik hizmetlerin eksikliği, adres bilgisi, iletişim bilgisi eksikliği kütüphanenin kullanımını azaltacağı gibi işlevselliğini de kaybetmesine de neden olabilir.

Proje kapsamında, veri girişi yapılmış kütüphaneler ziyaret edilerek, kütüphanenin fiziksel koşulları, mekân bilgisi, hizmet saatleri ve mevcut malzeme durumu hakkında bilgilere yer verilmiş, çeşitli fotoğraflar ile kütüphane rehberi oluşturulmuştur. Kullanıcı kütüphaneyi ziyaret etmeden önce kütüphane hakkında detaylı bilgilere bu sayede hâkim olabilmektedir. Örnek olarak **Şekil 3,4** incelenebilir.

Ma Me Pa Bukku Çocuk Kütüphanesi

© 13/07/2020 8 MERVE YAVUZDEMİR 8 BILGILER

Bukku Çocuk Kütüphanesi

Şekil 3: Kütüphane Şehri Ankara Projesi Kapsamında Ziyaret Edilen Ma Me Pa Bukku Çocuk Kütüphanesi'ne Ait Görsel. (Kütüp-Anne Platformu, 2020, <https://www.kutupanne.com/kutuphanesehri/>)

Adres: Bilkent Center AVM No: 3/13 Çankaya/Ankara
Telefon: 0850 532 85 87 / 0535 663 29 10
Eposta: mamepafamilyclub@gmail.com

Ma Me Pa Aile Kulübü kapsamında hizmet veren Bukku Çocuk Kütüphanesi Ankara'nın ilk çok d çocuk kütüphanelerinden birisidir. Koleksiyonunda Almanca, İngilizce, Fransızca, Rusça ve Türkçe olmak üzere toplam 4056 adet kitap bulunmaktadır.

Bukku Çocuk Kütüphanesi çocuk dostu modern tasarımı ile dikkat çekmektedir. Kütüphane Salı Pazar günleri 10:00-21:00 saatleri arasında hizmet vermektedir.

Alanında uzman güler yüzlü personelleri ile masal saati, kitap ile drama atölyesi, kitap ile sanat atölyesi ve İngilizce masal saati gibi etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Böylece çocukların keyifle kitapla tanışması ve okuma kültürünün gelişmesi desteklenmektedir.

0 yaşından itibaren tüm çocuklara hitap eden kütüphane ve Aile Kulübü kapsamında düzenlene diğer atölyeler Ankaralıları alternatif bir mekan ve imkan sunmaktadır.

Şekil 4: Kütüphane Şehri Ankara Projesi Kapsamında Ziyaret Edilen Ma Me Pa Bukku Çocuk Kütüphanesi'ne Ait İletişim ve Kütüphane Hakkındaki Genel Bilgiler.

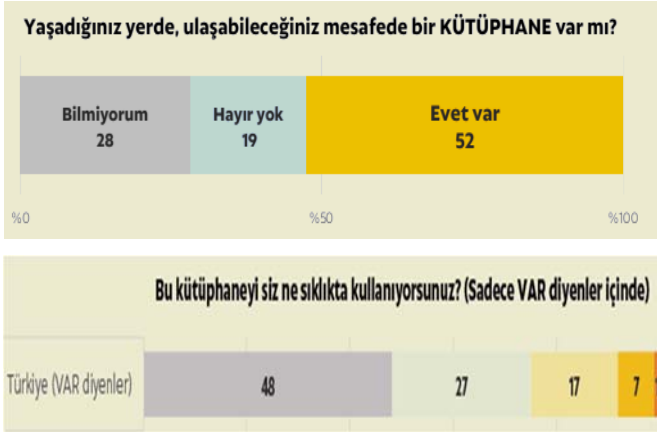
Kaynak: (Kütüp-Anne Platformu, 2020, <https://www.kutupanne.com/kutuphanesehri/>)

SONUÇ

Günümüzde pek çok insan kendi mahallesinde yer alan kütüphane veya kitabevlerinin varlığından habersizdir. Bu çalışma ile özünde bireylerin yaşadıkları çevrede yer alan mevcut kütüphaneler ve kitabevleri hakkındaki bilgilere erişebilmelerini sağlamaktadır. Kütüphaneler kullanıcı odaklı faaliyetlerini sürdürmelidirler. Var olan bir kütüphane, koleksiyonunu ne kadar geliştirilirse geliştirilsin kütüphane kullanımı yaygın değilse kullanıcı ile hizmetini yeterince buluşturamayacaktır. Bu nedenle toplumda kütüphane kullanımı bilincinin yaygınlaşması için mevcut kütüphanelerden haberdar olması gerekmektedir.

OKUYAY Platformu tarafından yapılan 2019 Türkiye Okuma Kültürü araştırması ("Türkiye Okuma Kültürü Araştırması 2019", 2020); 15 yaş üstü nüfusun kitaba erişim, kütüphane kullanımı vb. konulardaki düşüncelerini öğrenmek ve okuma kültürünü yaygınlaştırmak konusunda yapılması gerekenleri ortaya koymak için anket yapılarak, elde edilen veriler sonucunda bir rapor hazırlanmıştır.

Yapılan araştırmaya göre; "Yaşadığınız yerde, ulaşabileceğiniz mesafede bir kütüphane var mı?" sorusuna katılımcıların %52'si 'Evet var.' yanıtını verirken, %19'u 'Hayır yok.' %28'i ise 'Bilmiyorum.' yanıtını vermiştir. Katılımcıların yarısının çevresindeki kütüphanelerin varlığından haberi vardır fakat "Bu kütüphaneyi siz ne sıklıkta kullanıyorsunuz?" sorusuna kütüphanenin var olduğunu bilenlerin %48'i 'Hiçbir zaman.' %27'si 'Nadiren.' %17'si 'Bazen.' %7'si 'Sık sık.' ve %1'i 'Her zaman.' cevabını vermiştir. Katılımcılar ulaşılabilir kütüphanenin varlığını bilmelerine rağmen yarısı kütüphaneyi kullanmamaktadır. Bu verilere göre ülke genelinde kütüphane kullanımının yeterli olmadığından söz edilebilir (**Şekil 5**).

Şekil 5. Türkiye Okuma Kültürü Araştırması 2019

Kaynak: (Türkiye Okuma Kültürü Araştırması 2019, 2020, s.53)

Ek olarak “Yakında kitabevi var mı?” sorusuna katılımcıların %37’si ‘Bilmiyorum.’ %26’sı ‘Hayır yok.’ %22’si ‘Evet var, adını hatırlayamadım.’ %4’ü zincir mağaza ismi verirken, %10’u yerel bir kitabevi ismi söylemiştir.

Sadece kitabevi var diyen katılımcılara, “Siz bu kitabevinde hiç vakit geçiriyor musunuz?” sorusu yöneltildiğinde, %38’i ‘Hiçbir zaman.’ %30’u ‘Nadiren.’ %24’ü ‘Bazen.’ %7’si ‘Sık sık.’ %0,8’i ‘Her zaman.’ cevabını vermiştir. (Şekil 6)

Şekil 6. Türkiye Okuma Kültürü Araştırması 2019

Kaynak: (Türkiye Okuma Kültürü Araştırması 2019, 2020, s.55)

Kütüphane Şehri Projesi devam ettiği süre zarfı boyunca sosyal medya araçları üzerinden kullanıcıların, çevresindeki kütüphanenin nerede olduğunu, var olan kütüphaneyi nasıl kullanacağına dair ve bebeklerin-çocukların kütüphaneleri kullanıp

kullanamadıklarına dair yetersiz bilgi sahibi oldukları gözlemlenmiştir. Türkiye Okuma Kültürü Araştırması sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde kütüphaneler ve kitabevleri hakkında toplumun bilgilendirilmesi, konuya dair nitelikli eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.

Kütüphane kullanımı hakkında insanlar haberdar edilmeli ve kullanımı teşvik edilmelidir.

Toplumun her alanında bu ihtiyacın karşılanabilmesi için kütüphanelerin erişilebilir, kullanışlı ve hedef kitleye yönelik materyalleri bulundurması gerekmektedir. Bu çalışma ile çocuklarda kitap okuma alışkanlığı kazandırabilmek amacıyla gönderilen kitapları, aile bireylerinin kütüphanelerden nasıl erişebileceklerini, kitap okumanın gerekliliği ve kazandırabilecekleri hakkında bilgilendirme amaçlı eğitimler düzenlenmiştir. Çalışma yalnızca Ankara ile sınırlandırılmıştır fakat Türkiye genelinde benzer çalışmalar yapılabilir ve ulusal ölçekte yapılacak bir okuma kültürü haritası yolumuzu aydınlatacaktır.

Ülkemizde kütüphaneler farklı kurum ve kuruluşların mevzuatları altında hizmet vermektedir.

Her kurum ve kuruluşun bu alanda yapacağı yatırım kendi bakış açısı ve kapsamında düzenlenmektedir.

Kurumlar arası ilişkide yaşanan iletişim eksikliği koordinasyonda yetersizliklere neden olmaktadır. Bu da aynı bölgelere bu alanda yatırım yapılırken bazı bölgelere hiç yatırım yapılmamasına neden olabilmektedir. Avrupa’da birçok ülkede halka hizmet veren kütüphanelerin hepsi yerel yönetim tarafından fonlanan şehir kütüphanelerine bağlıdır. Bu da kütüphane yatırımlarının daha homojen olarak kente yayılmasını sağlamaktadır. Toplumun okuma kültürü altyapısından eşit düzeyde yararlanabilmesi için tüm mekânların aynı çatı altında toplandığı bir haritalama çalışmasının yeni yatırımlar için de yol gösterici olacağı değerlendirilmektedir.

Ayrıca bölgede var olan kütüphanelerin ortak çalışmalarda buluşması, koleksiyonlarını bu bilinçle çeşitlendirmesi, tamamlayıcı bir kurgu ile hizmetlerini bütünleştirmesi için bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Ailelerin mekânları kullanımının artırılması için ise kendilerine en yakın mekân bilgisine tüm ayrıntıları ile erişebilmeleri gerekmektedir. Bunun için farklı farklı internet sitelerini gezmek zorunda olmak, mekânlara dair temel bilgilere erişememek (çalışma saatleri, otopark imkânı, bebek bakım odası vb.) tercihlerini değiştirmelerine yol açmaktadır. Bu nedenle, tek bir haritada bu bilgilerin sunulması farkındalık ve kullanımı da arttıracaktır.

Bunun yanında, konuya ilişkin kültür istatistiklerinin tutulması bağlamında da bu çalışmanın önemli olduğu değerlendirilmektedir. Pilot il olan Ankara üzerinden düşündüğümüzde “Ankara’da kaç kütüphane, kaç kitabevi, kaç edebiyat müze, kaç kitap kahve vb. bulunmaktadır? Bu mekânların yıllar içerisindeki değişimi, gelişimi ve yayılımı nedir?” gibi soruların cevabını alabileceğimiz bir kaynak bulunmamaktadır. Bu nedenle, sürekli güncellenebilecek bir haritalama çalışmasının yerel ve ulusal ölçekte kültürel gelişimimizin takibi için

faydalı olacağı düşünülmektedir. Kütüphane Şehri Ankara Projesi ile her ilçede yeterli sayıda kütüphane ve kitabevi olmadığı anlaşılmıştır. Kütüphanelerin ve kitabevlerinin yaygınlığının kazandırılması ve devlet tarafından bu çalışmalara destek olacak bütçe ayrılması gerekmektedir. Kitap okuma alışkanlığının çocukluktan kazandırılması, kütüphane kullanımını bir çocuğun büyüdüğünde ihtiyaç olarak görmesi ve eksikliğini hissedebilmesi için öncesinde kütüphane ve kitaplarla tanışması gerekmektedir. Onları yetiştiren bireylerin bilinçlendirilmesi ve yeni olanakların sağlanması geleceğe yatırımdır.

“Okuma Kültürü Edinme”, bireyin erken çocukluk döneminden başlayarak görsel ve yazılı kültür ürünleriyle tanışması; temel okuma becerisi edinmesiyle okuma

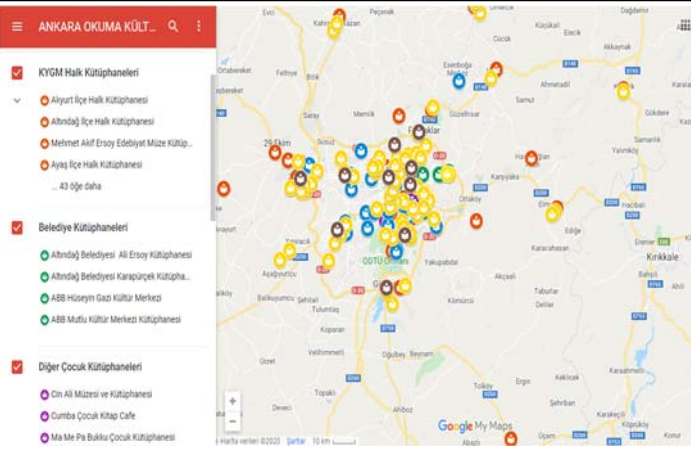
yazmanın alışkanlığa dönüşmesi; ardından eleştirel okuma yazma becerisi edinmesi ile bunu bireysel ve toplumsal paydada, yaşam biçimine dönüştürdüğü davranışlar bütünüdür. En özlü belirlemeyle “Okuma Kültürü” okumanın eleştirel paydada yapılandırılması ve bu eylemin bireysel olmaktan çıkarılıp toplumsal düzlemde sistemli bir yapıya dönüştürülmesi sürecidir (Samur, 2014, s.159).

Çocuklar kütüphane ile ne kadar erken tanışılırsa, kütüphane kullanma alışkanlığı ve okuma kültürü geliştirmeye o kadar erken başlayacaklardır. Kütüphanenin ve okumanın yaşamlarının bir parçası haline gelmesi bireylerin toplumsal yaşama ve eğitim hayatına uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır. İletişim becerileri gelişecek ve günlük yaşamlarında ve iş yaşamlarında daha etken bireyler olacaklardır ve sorunları çözme yetileri artacaktır (Cevher, 2015, s.125). Altyapısının çocukluktan kazandırılması gerektiğini düşünerek okuma kültürü çalışmalarını yürüttüğümüz Kütüphane Şehri Projesi, kültürün yaygınlaştırılabilmesi için ön ayak olmuş, kütüphanelerin kullanılması için rehber bir harita oluşturulması sağlanmıştır.

Kütüp-Anne Platformu sitesinde yer alan kütüphane ve kitabevlerinin konumlarına ulaşılabilmenin yanı sıra kütüphane türlerinin ve kitabevlerinin listelenmiş halde sıralaması da ulaşılabilir durumdadır. İnternet bağlantısı aracılığıyla ulaşılacak olan Kütüp-Anne Platformu sitesini ve alt başlıklarını incelemek için izlenmesi gereken adımları gösteren video bağlantısına <https://www.youtube.com/watch?v=dFd-tHSI8tw&feature=youtu.be> adresinden erişilebilir.

Proje sayesinde kendisini tanıdığım ve bu süreçte her konuda desteğini esirgemeyen, yardımcı olan ve yol gösteren, ayrıca değerli zamanından ayırıp bu çalışmada da beni yalnız bırakmayan Kütüp-Anne Platformu Kurucusu Merve YAVUZDEMİR’e teşekkürlerimi sunarım.

Şekil 7. Kütüp-anne Platformu sayfasından ulaşılabilecek olan Ankara Okuma Kültürü Altyapısı haritasına ait site eklentisi.

Kaynak: (Kütüp-Anne Platformu, 2020,

<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?hl=tr&mid=1AVjzM4JFc5KKliNkzH70LQxKoSQSlq-c&ll=39.68904235822997%2C32.577048650000016&z=8>)

KAYNAKÇA

- Altunbay, M. ve Uslu Üstten, A. (2020). Okuma kültürünün bir göstergesi olarak kitaplık ve kütüphane kullanımı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 916-930. Erişim Adresi (2021): <http://www.anadiliegitimi.com/tr/pub/issue/56147/746742>
- Arkadaş Kitabevleri Listesi, 2020. Erişim Adresi (2021): <https://www.arkadas.com.tr/Communication.aspx>
- Cevher, N. (2015). Ankara'daki Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümlerinin Çocukların Okuma Alışkanlığındaki Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara. Erişim Adresi (2021): <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/3531/d827da6a-4db5-485b-a1f6-0341cd19cd69.pdf?sequence=1>
- D&R Kitabevleri Listesi, 2020. Erişim Adresi (2021): <https://www.dr.com.tr/magazalar>
- Dost Kitabevleri Listesi, 2020. Erişim adresi (2021): <http://www.dostyayinevi.com/TR/belge/1-46/dost-kitabevi.html>
- Gençlik Merkezleri Listesi, 2020. Erişim Adresi (2021): <https://e-genc.gsb.gov.tr/EGenc/Kurum/KurumList?kurumTipEnum=GenclikMerkezi>
- İnce Samur, Ö. (2014), Türkiye'deki ve Dünya'daki çalışmaların tanıklığında "okuma "kültürü", *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, (22), s.157-188.

Erişim Adresi (2021):

<https://hayefjournal.org/Content/files/sayilar/75/157.pdf>

Kütüp-Anne Platformu, 2020. Erişim Adresi (2021):

<https://www.kutupanne.com/kutuphanesehri/>

Kütüphane Şehri Projesi Ankara Okuma Kültürü Haritası, 2020. Erişim Adresi (2021):

<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?hl=tr&mid=1AVjzM4JFc5KKIiNkzH70LQxKoSQSlq-c&ll=39.68904235822997%2C32.577048650000016&z=8>

Liman Kitabevleri Listesi, 2020. Erişim Adresi (2021):

<https://www.limankitap.com/iletisim>

MEB Z-Kütüphaneleri Listesi, 2020. Erişim Adresi (2021):

<http://z-kutuphane.meb.gov.tr/kitapistek/zharita.html>

Okuma Kültürü Kitapçığı, 2020. Erişim Adresi (2021):

http://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/12/Okuma_Kulturu_web_Resimli.pdf

Remzi Kitabevleri Listesi, 2020. Erişim Adresi (2021):

<http://www.remzi.com.tr/magazalarimiz/armada>*Kütüphane Şehri Projesi Ankara Okuma Kültürü Altyapısı Çalışmaları*T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Kütüphaneler Listesi, 2020. Erişim adresi (2021): <http://earsiv.gov.tr/Kutuphane-Listesi.aspx>Tonta, Y. (1955). UNESCO halk kütüphanesi bildirgesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 9, (2), 144-147. Erişim adresi (2021):<http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2585/2583>

Türkiye Okuma Kültürü Araştırması 2019. Erişim Adresi

(2021): <http://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/02/okuma-kulturu-arastirmasi.pdf>

Sangkaeo, S. (1999). "Reading habit promotion in ASEAN libraries", 65th IFLA Council and General Conference, Bangkok, Thailand, August 20-August 28, 1999. Erişim Adresi (2021):

<http://archive.ifla.org/IV/ifla65/papers/091-114e.htm>